

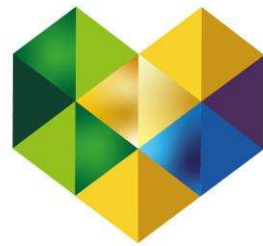

HYVINVOINTI- RAPORTTI

Vesannon kunta 2024

TIIVISTELMÄ

Katsaus Vesannon kunnan asukkaiden hyvinvointiin
vuonna 2024

VESANTO

#SYDÄNMAA

Mitä hyvinvointi on?

Hyvinvointia pidetään yhteiskunnallisesti tärkeänä päämääränä. Niinpä ihmisten ja kansakuntien hyvinvointia ja onnellisuutta pyritään mittaamaan kysymällä ihmisiltä itseltään hyvinvoinnin kokemusta kartoittavia kysymyksiä sekä seuraamalla monenlaisia ulkoisia mittareita. Hyvinvointi voidaan määritellä eri tavoilla. Maailman terveysjärjestö WHO on kehittänyt terveydelle ja elämänlaadulle määritelmän, joka sisältää kattavasti erilaisia hyvinvoinnin osatekijöitä. WHO:n mukaan terveydellä tarkoitetaan täydellistä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaa.

WHO:n määritelmässä elämänlaatu koostuu kuudesta osatekijästä, jotka tukevat toinen toisiaan:

- Fyysinen terveydentila (esim. energisyys, kipu, unenlaatu)
- Psykologinen terveydentila (esim. itsetunto, ajattelu, tunteet)
- Toimintakyky (esim. liikuntakyky, päivittäiset toiminnot, työkyky)
- Sosiaaliset suhteet (esim. parisuhde, ystävyys-suhteet, lähipiirin tuki)
- Ympäristö (esim. tulot, palvelujen toimivuus, harrastusmahdollisuudet, kotiolot)
- Arvot (uskonnollisuus, asenteet, maailmankuva)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmässä hyvinvoinnin osatekijät jaetaan yleensä kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaalliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Hyvinvointi-käsite viittaa suomen kielessä sekä yksilölliseen hyvinvointiin että yhteisötason hyvinvointiin. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma.

Hyvinvoinnin eri osa-alueiden painoarvo voi eri ihmisillä, erilaisissa elinympäristöissä ja eri elämänkaaren vaiheissa olla hyvin erilainen. Esimerkiksi vaikeasti liikuntavammaisen voi olla tyytyväinen elämänsä, jos hänen elinympäristönsä helpottaa hänen liikumistaan ja hän saa siihen tukea.

Modernissa tietoyhteiskunnassa muisti, ajattelukyky ja keskittyminen korostuvat, koska työelämä edellyttää monilta vahvaa suorituskkyä näillä alueilla. Suomessa mielenterveyden sairaudet ovatkin yleisin työkyvyttömyyseläkkeelle jäämisen syy. Yhteiskunnalliset olosuhteet, kulttuuriset arvot ja ihmisen omat elämänvalinnat voivat siis vaikuttaa paljonkin siihen, miten hyvinvointi koetaan ja millainen merkitys hyvinvoinnin eri osatekijöillä on.

Hyvinvointi on

OSAAMISTA JA KULTTUURIA

Hyviä alkuja ja varhaisia kohtaamisia

Varhaiskasvatuksella tuetaan lapsen kasvatusta ja oppimista ja koko perheen hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa perheiden mahdolliset haasteet voidaan tunnistaa ajoissa ja tarjota **varhaista tukea**.

Nuorisopalveluissa tuetaan aikuisuuteen siirtymistä ja autetaan syrjäytymisvaarassa olevia.

Kasvua ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä

Esi- ja perusopetus tukee lapsen kehitystä yhteisön jäsenenä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Elinikäistä oppimista

Kaikille avoimissa **kansalais-opistoissa** eri ikäisillä on mahdollisuus itsensä kehittämiseen ja edulliseen harrastamiseen.

Kirjastoissa edistetään ihmisten yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon, lukukokemuksiin, osaamisen kehittämiseen sekä kansalaistoimintaan. Kirjasto on myös kohtaamispaikka, kunnan olohuone, leikkipaikka ja työskentelytila.

Yhdenvertaisia mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen ja mielekkääseen elämään

Kuntien **liikuntapalvelut** tekevät liikkumisesta ja harrastamisesta helppoa ja saavutettavaa.

Kuntien **kulttuuripalvelut** perustuvat yleensä paikallisiin vahvuuksiin mielenkiinnon kohteisiin. Taiteen harrastaminen tai tekeminen on keino ilmaista, viestiä, ottaa kantaa ja tuottaa mielihyvää.

Toisen asteen koulutus luo näkymiä tulevaisuuteen ja tarjoaa työkaluja unelmien saavuttamiseen.

PAIKALLISUUTTA JA DEMOKRATIAA

Jokaisen kunta

Osallisuuden ja kunnan palveluiden tulee toteutua **yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti** riippumatta kuntalaisen kielitaidosta, iästä, alkuperästä, uskonnosta, seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuolesta tai muusta henkilöön liittyvästä tekijästä.

Ymmärrystä ja tyytyväisyyttä

Viestintä mahdollistaa kuntalaisen tiedon yhteisistä asioista ja vaikuttamismahdollisuuksista.

Osallisuutta lisäävä viestintä ei ole pelkkää tiedottamista, vaan aktiivista **vuorovaikutusta**.

Yhteisöön kuulumista

Kunta tarjoaa **alustan** ihmisten välisille kohtaamisille.

Monipuoliset **osallistumisen kanavat** mahdollistavat kuntalaisen osallisuuden tunteen.

Aktiivisuutta

Kunnassa **järjestö- ja vapaaehtoistoimijat** ovat aina olleet paikallisyhteisöjen toiminnan ydintä ja merkittävä sosiaalisen pääoman luoja.

Kunta voi toiminnallaan mahdollistaa kuntalaisen **omaehtoisen toiminnan**, jolla hän voi edistää sekä omaa että lähiyhteisön hyvää elämää.

Moniarvoisessa kuntayhteisössä kuntalaisen on saatava **vaikuttaa** asioiden valmisteluun, päätöksentekoon ja palveluiden kehittämiseen muutenkin kuin edustuksellisen demokratian kautta.

Hyvinvointikertomus

Hyvinvointikertomus on kunnassa eri toimialojen yhdessä laatima tietopaketti kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä.

Hyvinvointikertomustyö jakaantuu kahteen osaan:

1. hyvinvointikertomukseen, joka kuvaa hyvinvoinnin nykytilanteen
2. hyvinvointisuunnitelmaan, jossa on kuvattu tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin parantamiseksi.

Lisäksi työhön kuuluu vuotuinen tavoitteita ja toimenpiteitä tarkentava suunnittelu osana toiminta- ja talousarviota. Hyvinvointikertomustyöstä myös raportoidaan vuosittain valtuustolle. Vesannon kunnassa hyvinvointikertomus (raporttiosa) esitellään päättäjille tilinpäätöksen yhteydessä ja hyvinvointisuunnitelma talousarvion yhteydessä. Laaja hyvinvointikertomus laaditaan neljän vuoden välein eli valtuustokausittain. Uudet päättäjät hyväksyvät laajan hyvinvointikertomuksen tuleville neljälle vuodelle ja valtuustokautensa päättyessä ovat kuulemassa loppuraporttia valtuustokaudelta.

Hyvinvointikertomus kuvaa tiiviisti johtopäätöksineen kunnan toteuttamaa hyvinvointipolitiikkaa, käytettyjä resursseja ja yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa, väestön terveyttä ja hyvinvointia, väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja, terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden muutoksia, palvelujärjestelmän toimivuutta ja kykyä vastata hyvinvointitarpeisiin, ehkäisevän työn vaikutuksia kustannuksiin sekä kunnan elinvoimaan.

Hyvinvointisuunnitelma on kuntastrategian osa, joka kuvaa valtuustokausittaiset tavoitteet ja toimenpiteet ja voi sisältää myös muita vapaaehtoisia tai lakisääteisiä hyvinvointia tukevia suunnitelmia.

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tekeminen perustuu lakiin. Sote-järjestämislain 6. § mukaan kunnan on

- seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
- pystyttävä raportoimaan toteutetuista toimenpiteistä
- valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista (Valtuustokausittainen hyvinvointikertomus)
- strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet (Hyvinvointisuunnitelma)
- raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain (Vuosittainen hyvinvointiraportointi).

Hyvinvointikertomus hyödyttää kuntaa monin tavoin. Hyvinvointikertomus auttaa monin tavoin sekä viranhaltijoita kehittämistyössä sekä myös kuntapäättäjiä. Hyvinvointikertomus antaa yhteisesti hyväksytyt tavoitteet hyvinvoinnin edistämiseksi, edistää kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaa, tarjoaa perusteluja päätöksille, auttaa priorisoimaan toimintaa, tukee toiminnan arviointia, varmistaa toiminnan resurssit sekä tuo yhteen eri toimijat, jotka yhdessä voivat vaikuttaa tavoitteiden toteutumiseen.

Hyte- kerroin

Hyte- kerroin on kuntien palkitsemiseksi kehitetty kannustin. Tämä tarkoittaa sitä, että kuntien rahoituksen valtionosuus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kannustimella halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Hyte- kerroin rakentuu kahdenlaisista indikaattoreista:

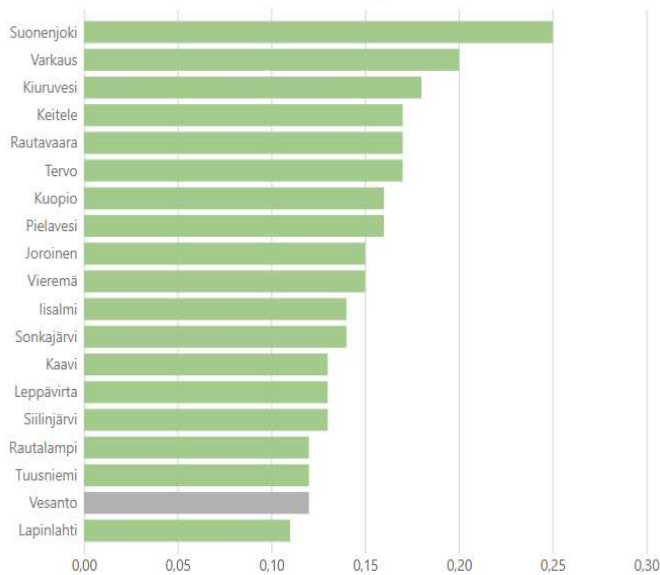
- kunnan toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista
- saavutettuja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista

Indikaattoreita on yhteensä 21 ja niitä arvioidaan määräajoin ja ne voivat muuttua.

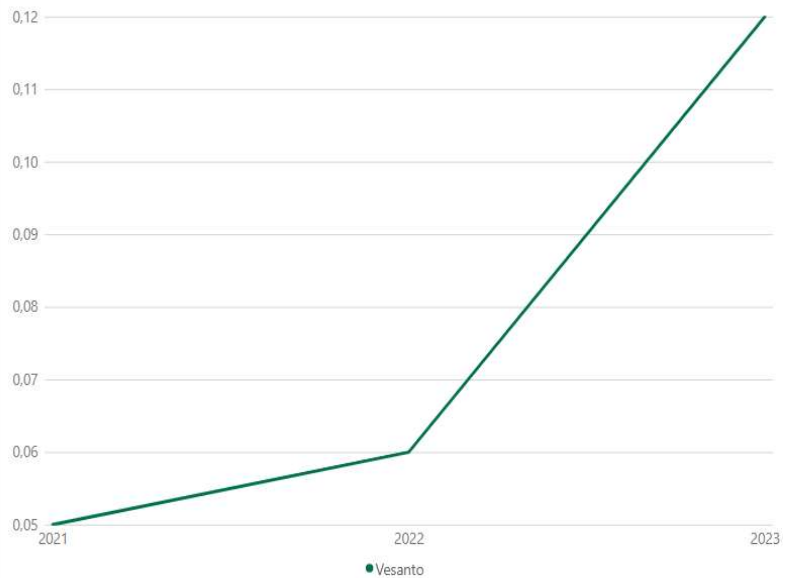

Vesannolla hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on panostettu ja se on nostettu tärkeäksi, koko kunnan toimintaa läpileikkaavaksi osa-alueeksi kunnan toiminnassa. Edelleenkin Vesannon Hyte- kulut eivät ole suuret, päinvastoin ne ovat toiseksi pienimmät Pohjois- Savon alueella, kuten seuraava kuva osoittaa. Hyte- kustannukset ovat noin 13% kunnan toimintakuluista. Hyte- kuluihin sisältyy liikunta- ja ulkoilupalvelut, kirjastopalvelut, ruokailu, ympäristönsuojelun kehittäminen ja muut palvelut. Vuoden 2023 budjetissa hyte- kulut olivat noin 953 000€ ja asukasta kohden laskettuna 503€. Hyte- kuluja seurataan kuntien palveluluokkakirjausten perusteella.

Kunnan HYTE-kustannukset verrattuna kaikkien palveluiden kustannuksiin

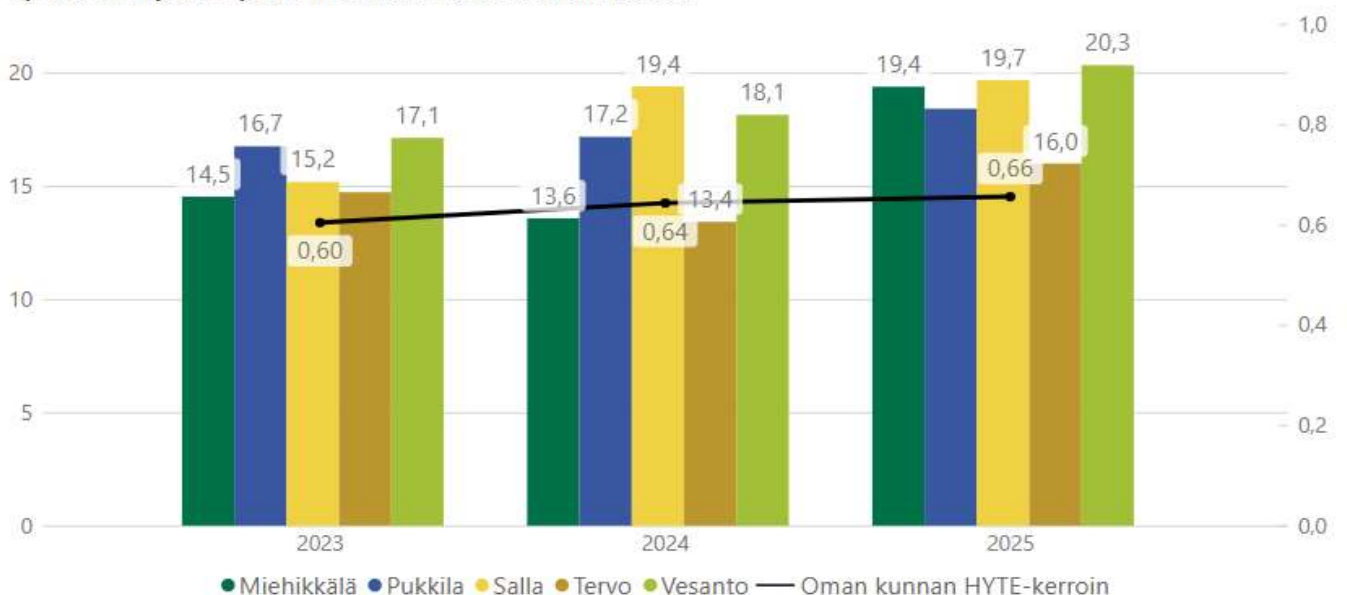
Kustannusten osuus eri vuosina, %

Panostukset hyvinvoinnin- ja terveyden edistämiseen näkyvät positiivisen kehityksenä hyte- kertoimessa. Teemme kuntana oikeita asioita, jotka vaikuttavat positiivisesti kuntalaisten hyvinvointiin hyte- kertoimen tulosindikaattoreilla mitattuna. Asukaskohtainen hyte- raha on 20,3€ ja kunnan hyte- kerroin 66. Hyte- kertoimen perusteella kuntaan ohjautuva valtion osuus vuodelle 2025 on 38 528€ ja oli vuodelle 2024 32 838€. Vesanon kunta saa asukasta kohden viidenneksi eniten hyte- kertoimeen perustuva valtion osuutta Pohjois- Savossa. Tästä voimme pienenä kuntana olla erityisen ylpeitä!

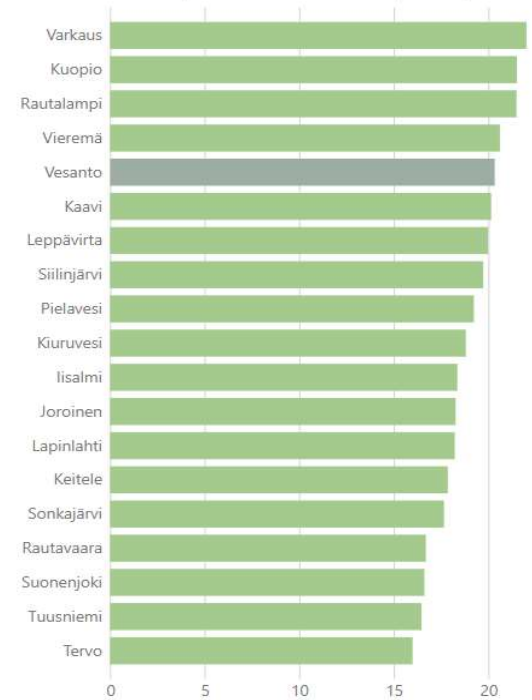
HYTE-kertoimeen perustuva rahoitus, €/asukas

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa

Kunta	Asukasluku	Kunnan HYTE-kerroin	Valtionosuus, €
Tervo	1412	0,52	22 578
Rautavaara	1424	0,54	23 770
Keitele	2035	0,58	36 331
Tuusniemi	2313	0,53	38 071
Vesanto	1895	0,66	38 528
Kaavi	2628	0,65	52 938
Rautalampi	2933	0,69	63 005
Sonkajärvi	3637	0,57	64 194
Vieremä	3387	0,66	69 792
Pielavesi	4073	0,62	78 318
Joroinen	4590	0,59	83 818
Suonenjoki	6708	0,54	111 428
Kiuruvesi	7475	0,61	140 544
Lapinlahti	8975	0,59	163 510
Leppävirta	9049	0,64	180 729
Iisalmi	20618	0,59	378 458
Siilinjärvi	21290	0,64	419 914
Varkaus	19727	0,71	434 150
Kuopio	124021	0,69	2 666 941

HYTE-kertoimeen perustuva valtionosuus, euroa/asukas

Hyte- kertoimen indikaattorit

Seuraavassa kuvassa Vesannon hyvinvoinnin edistämisen työn tilaa on kuvattu suhteessa koko maahan. Vuonna 2024 Vesannon hyte- pisteet olivat 66, kun maan paras arvo oli 77. Prosessi-indikaattoreissa, eli kunnan hyte- toimista saimme pisteitä 58/100 maan parhaan arvon ollessa 77. Tulosindikaattoreiden pisteet Vesannolle olivat 73 maan kärjen saadessa 100 pistettä.

Oman kunnan HYTE-kerroin, (0-100)

Lähde: Sotkanet

Vuosi	Oman kunnan pisteet	Pisteiden vuosimuutos	Oman kunnan sijoitus
2024	66/100	2	11

HYTE-kerroin, (0-100)

Lähde: Sotkanet

Vuosi	Parhaat pisteet kunnista	Heikoimmat pisteet kunnista	Heikoin mahdollinen sijoitus
2024	77	34	37

Oman kunnan tulosindikaattorit

Lähde: Sotkanet

Vuosi	Oman kunnan pisteet	Pisteiden vuosimuutos	Oman kunnan sijoitus
2024	58/100	3	15

Tulosindikaattorit

Lähde: Sotkanet

Vuosi	Parhaat pisteet kunnista	Heikoimmat pisteet kunnista	Heikoin mahdollinen sijoitus
2024	77	30	41

Oman kunnan prosessi-indikaattorit

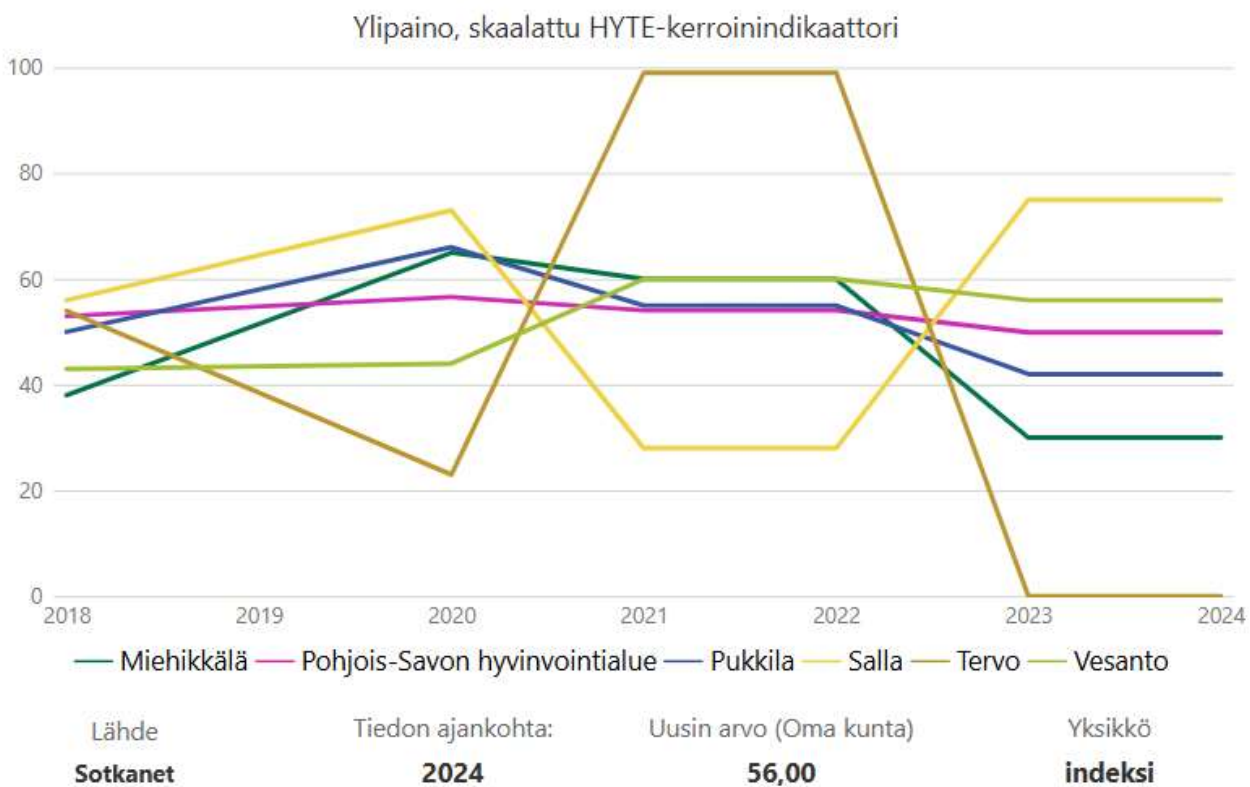
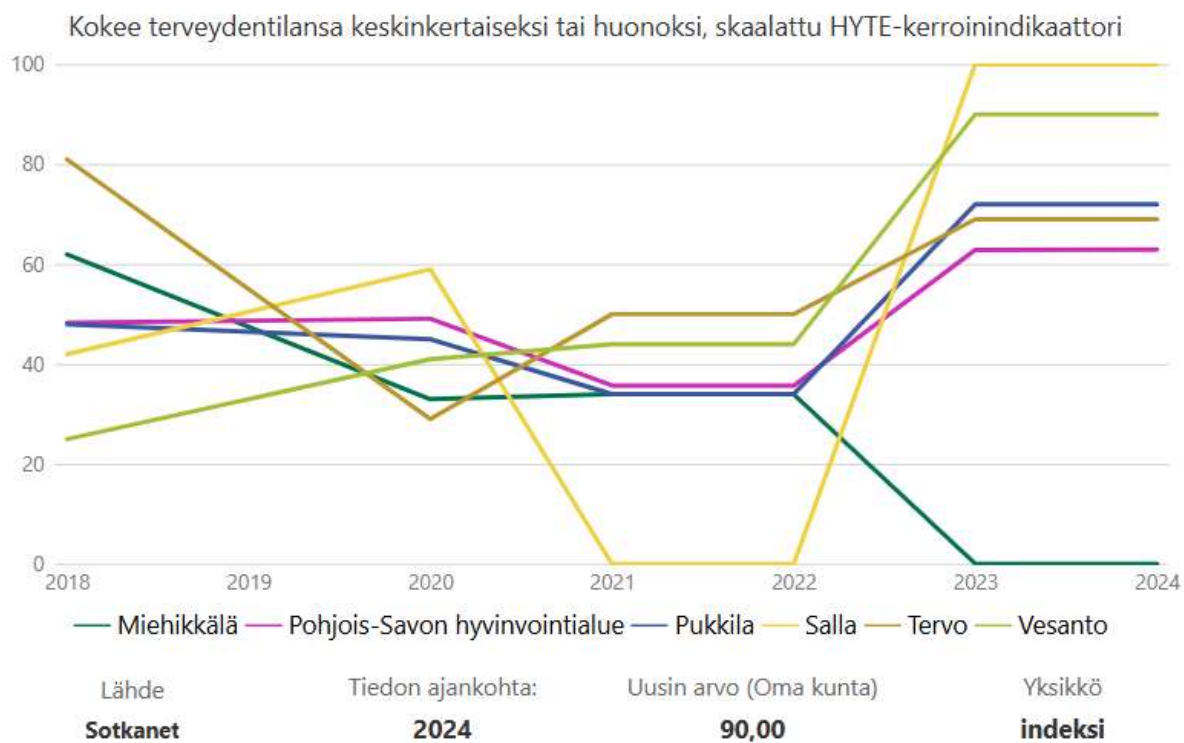
Lähde: Sotkanet

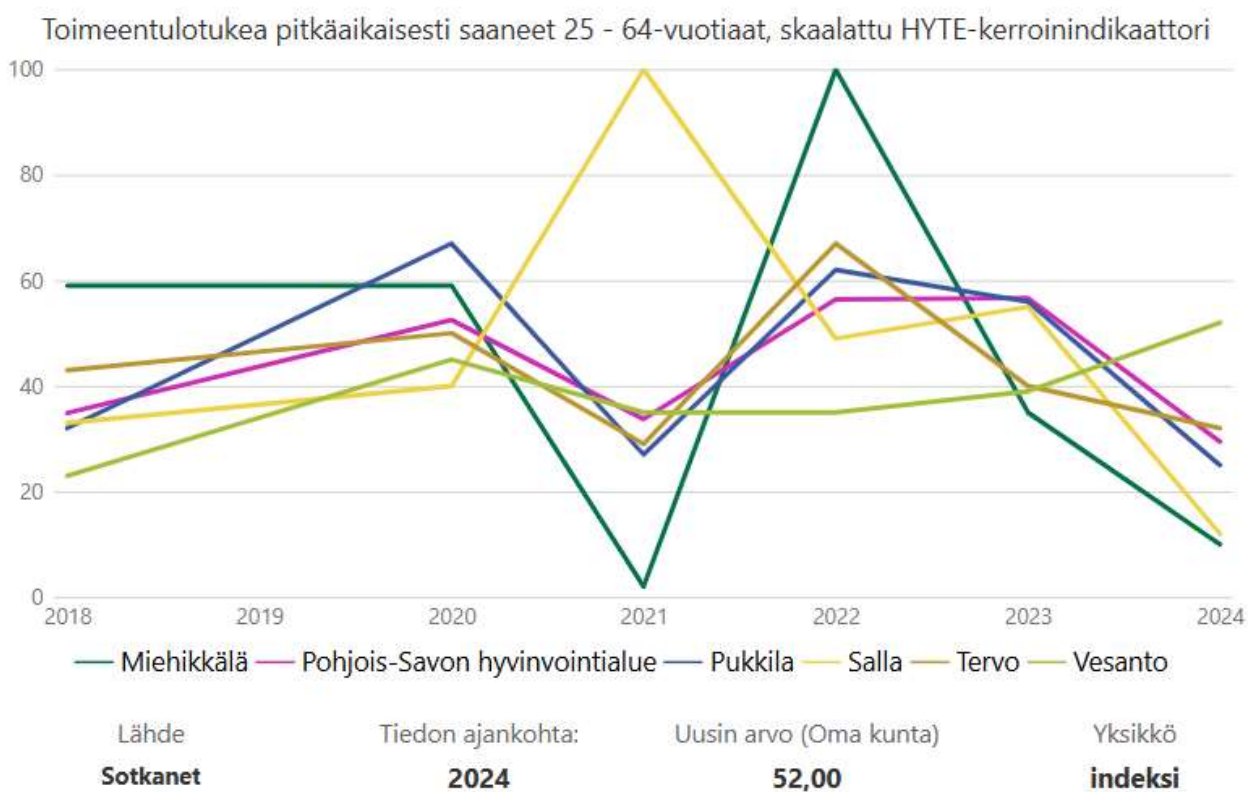
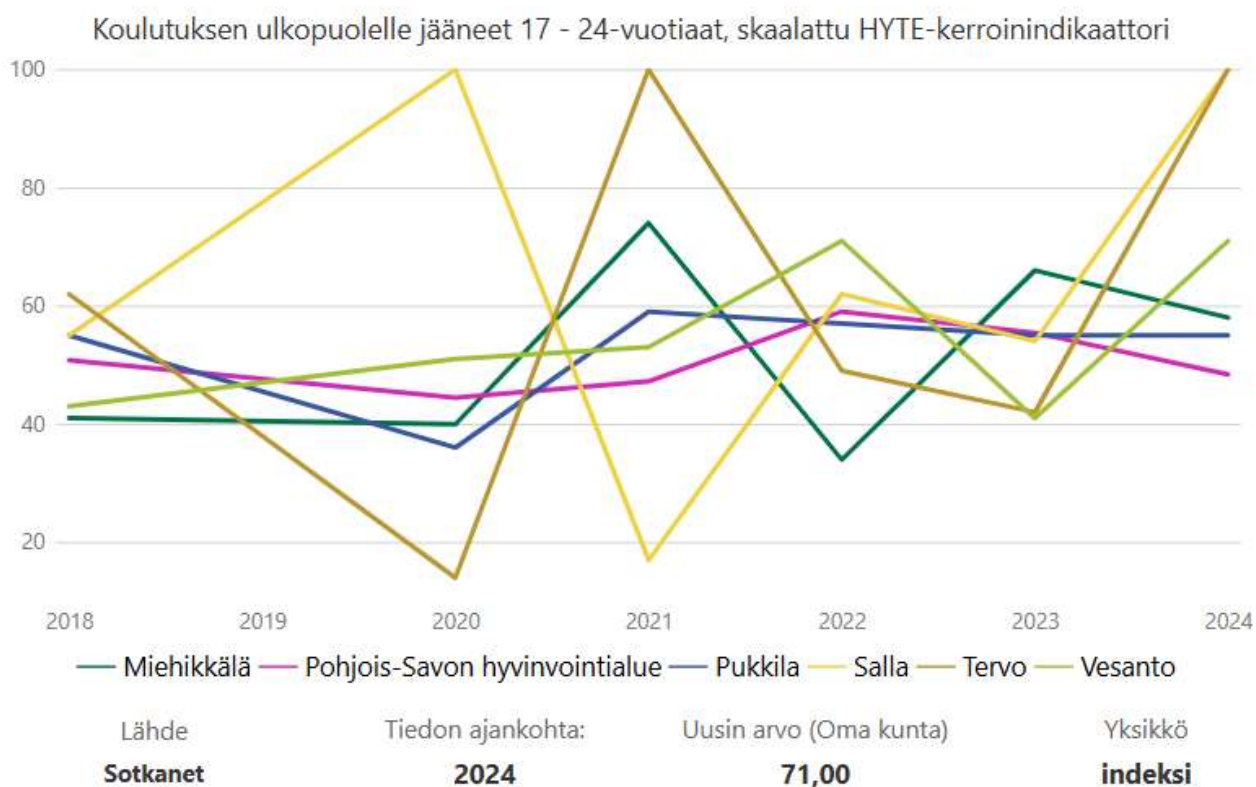
Vuosi	Oman kunnan pisteet	Pisteiden vuosimuutos	Oman kunnan sijoitus
2024	73/100	0	22

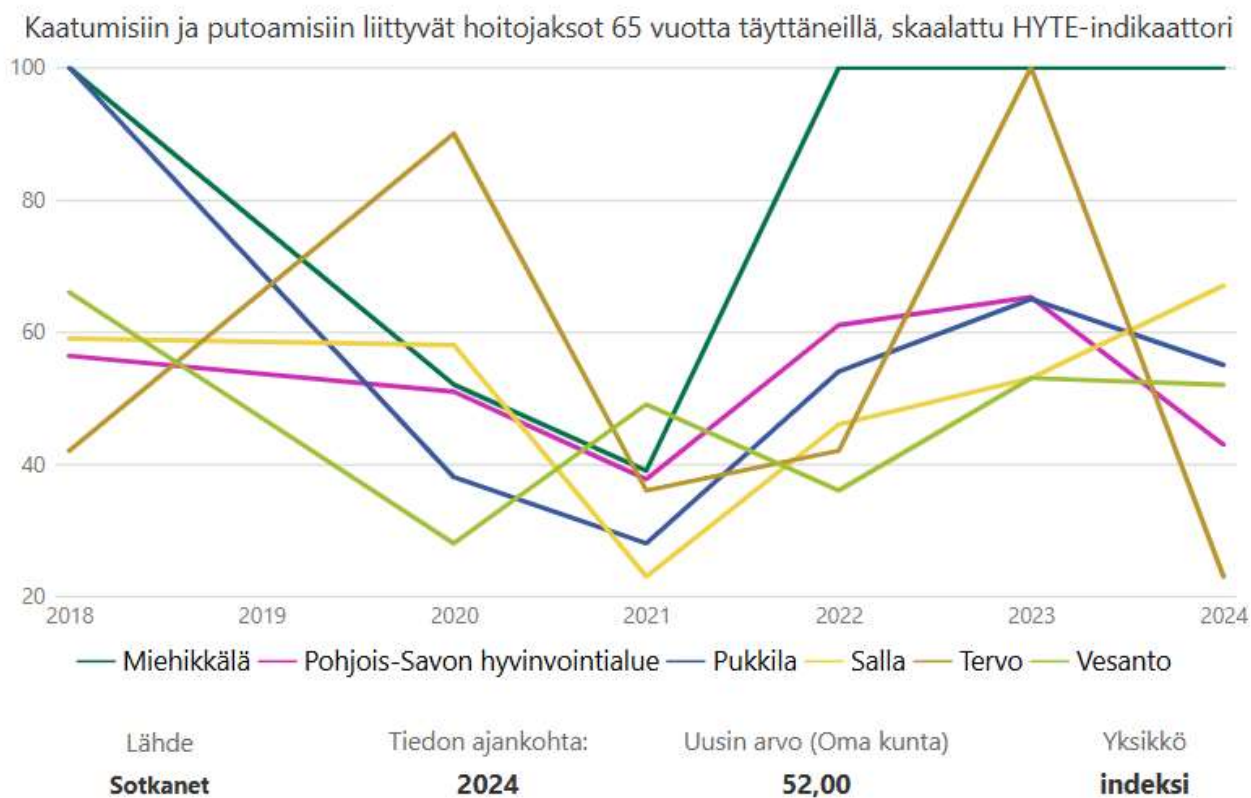
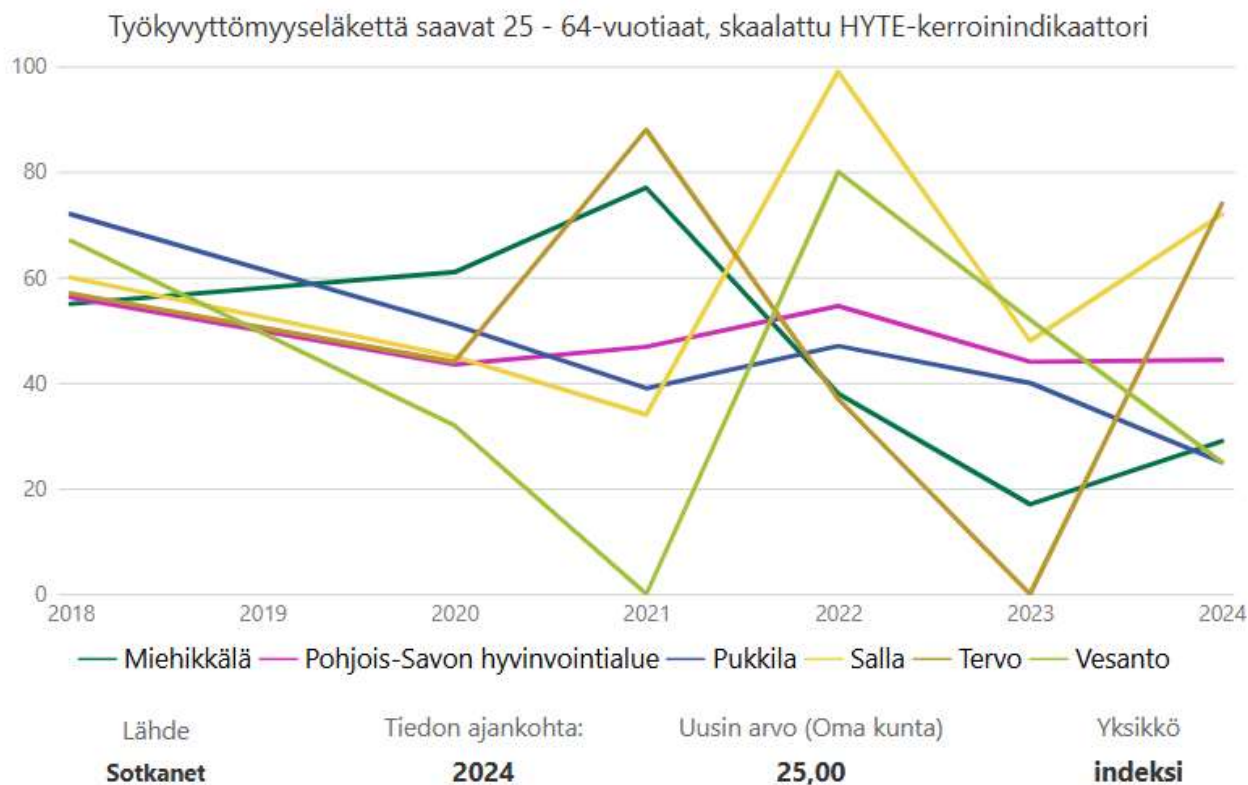
Prosesi-indikaattorit

Lähde: Sotkanet

Vuosi	Parhaat pisteet kunnista	Heikoimmat pisteet kunnista	Heikoin mahdollinen sijoitus
2023	100	7	61

Tulosindikaattoreiden skaalaus

Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Niiden avulla mitataan muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta.

Laskennassa etsitään jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien pienin erotus ja suurin erotus. Suurin erotus kuvaa parasta positiivista kehitystä. Kuntakohtaiset pistemäärät skaalataan edellä mainittujen minimien ja maksimien avulla.

Suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä hyvinvointialueen erotus osuu. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetasossa, saa hyvinvointialue sen osalta maksimipisteet.

Skaalauksen ansiosta pistemäärät ovat vertailukelpoisia eri indikaattoreiden välillä.

Tulosindikaattoreiden koonti

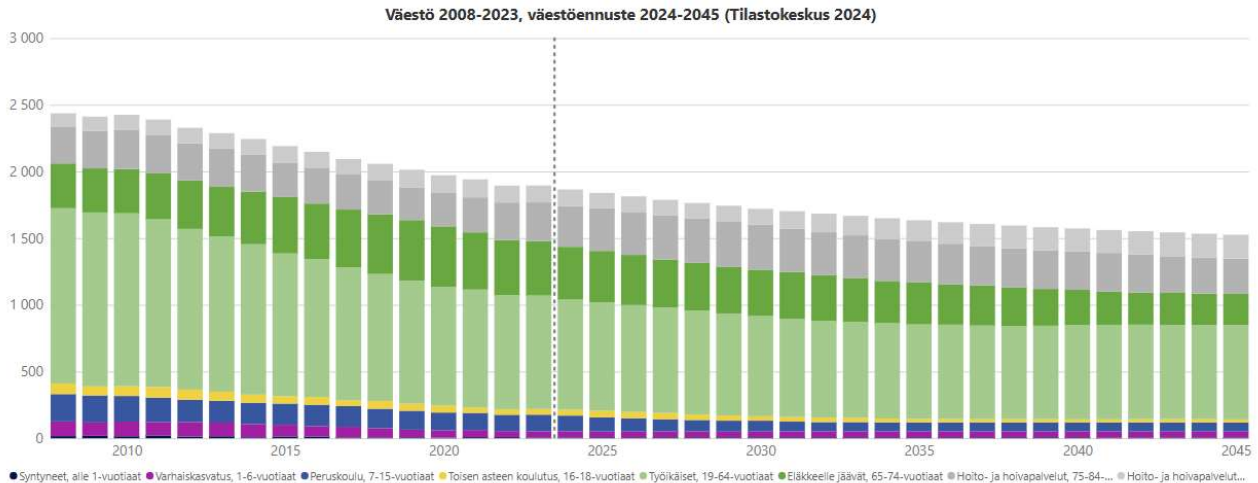
Vesannolla 8. ja 9. lk:n oppilaista yhä useampi kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, mikä ei ole hyvä suunta. Ylipaino 8. ja 9.lk:n oppilaista on pysynyt korkeammalla tasolla Pohjois-Savon hyvinvointialueen väestöön verrattuna. Koulutuksen ulkopuolelle jää yhä useampi 17-24-vuotiaista. Myös toimeentulotukea saavien (25-64-vuotiaista) määrä on ollut nousussa Vesannolla vuonna 2024.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64-vuotiaiden lukumäärä on reilusti laskussa vuodesta 2022. On kuitenkin muistettava, että kaikki työkyvyttömät eivät saa eläkepäätöstä, vaikka sen tarvitsisivatkin. Putoamisiin ja kaatumisiin liittyvien hoitojaksojen tarve yli 65-vuotiailla on tasaantunut.

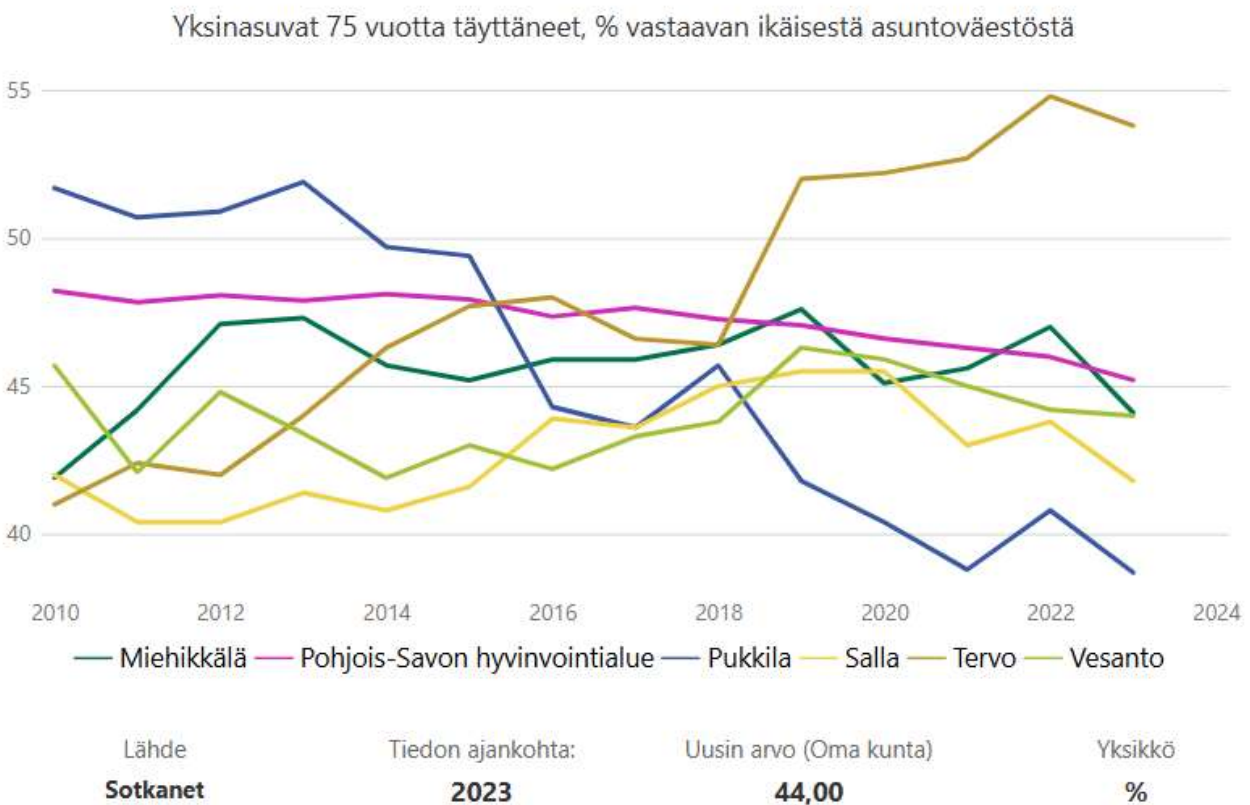
Tulosindikaattorit kertovat, että tarvetta hyvinvoinnin edistämisen työlle on kunnassa edelleen. Erityisen tärkeää olisi saada nuoria aikuisia tuettua työelämään ja/ tai opintoihin mukaan sekä nuoria panostamaan terveellisiin elintapoihin.

Väestö

Vesannon väkiluku on ollut laskeva jo pitkällä aikavälillä. Alla olevassa taulukossa kuvataan väestön kehitystä pitkällä aikavälillä. Siinä on nähtävillä, että yli 75-vuotiaiden määrä suhteessa muuhun väestöön kasvaa. 65–74 -vuotiaiden määrä on jo kääntynyt laskuun, mikä kertoo suurten ikäluokkien ikääntymisestä. Varhaiskasvatusikäisten määrä vaikuttaa säilyvän samalla tasolla jatkossakin. Vastaavasti peruskouluikäisten määrä vähenee selvästi.

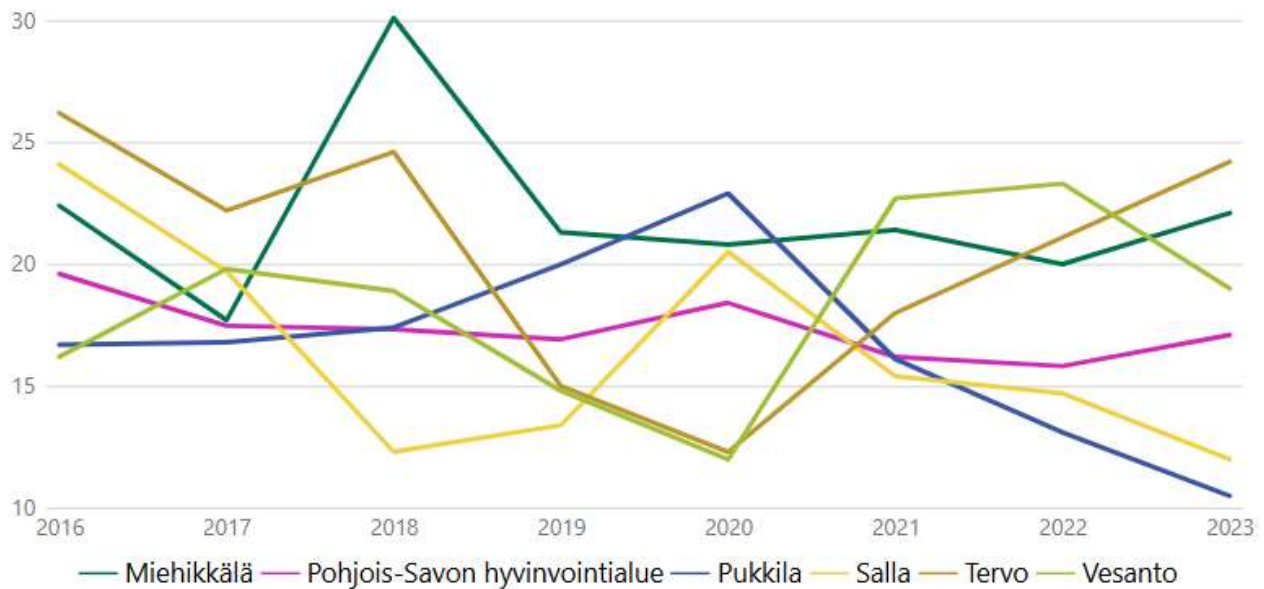

Taloudellinen huoltosuhde eli elatussuhde ilmaisee kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Vesannolla taloudellinen huoltosuhde on nouseva ollen vuonna 2023 210,1 (indikaattori päivittyy 4/25). Demografinen huoltosuhde, joka ilmaisee paljonko kunnassa on alle 15-vuotiaita ja yli 65-vuotiaita verrattuna työikäisten määrään, oli Vesannolla 108,7 vuonna 2023. Eri huoltosuhteet kertovat, että kunnassa on vähemmän työikäisiä kuin eläkeläisiä ja alle 15-vuotiaita ja eritoten sen, että työssäkäyviä on alle puolet siitä väestöstä, joka on ikänsä tai muun syyn vuoksi työvoiman ulkopuolella. Ikääntyneistä on vaikea löytää indikaattoritietoa. Alla oleva kuva kertoo yksinasuvien 75-vuotta täyttäneiden määrän vastaavan ikäisistä kuntalaisista. Vesannolla yli 75-vuotiaista asuu yksin 44%.

Poimintoja hyvinvointikertomuksen indikaattoreista

Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat, %

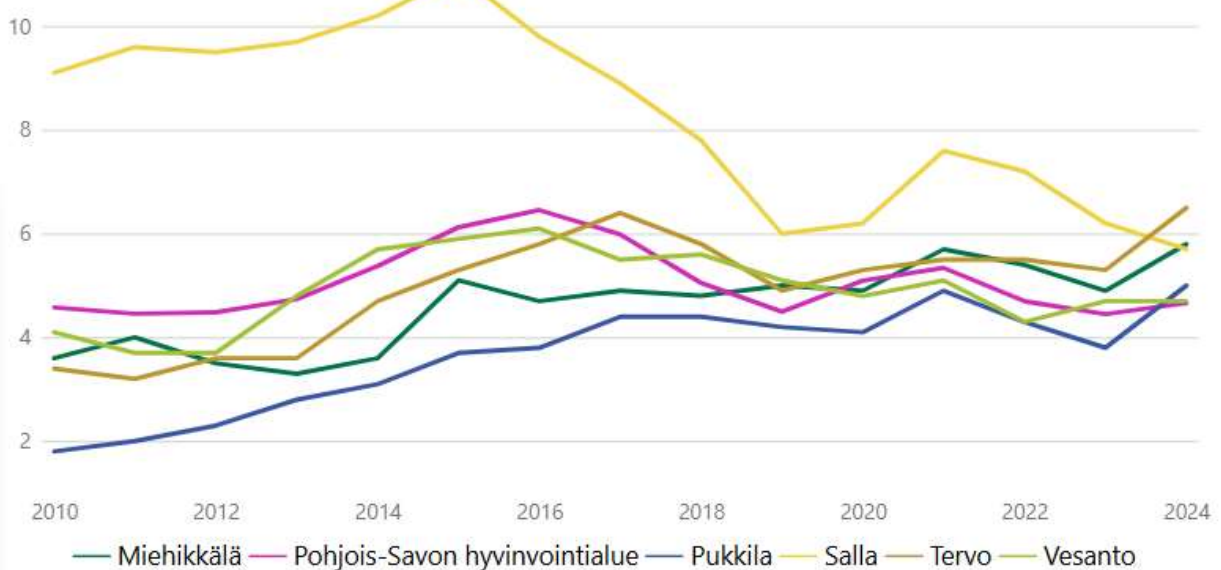
Lähde
Sotkanet

Tiedon ajankohta:
2023

Uusin arvo (Oma kunta)
19,00

Yksikkö
%

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys) 15 - 64-vuotiaista, %

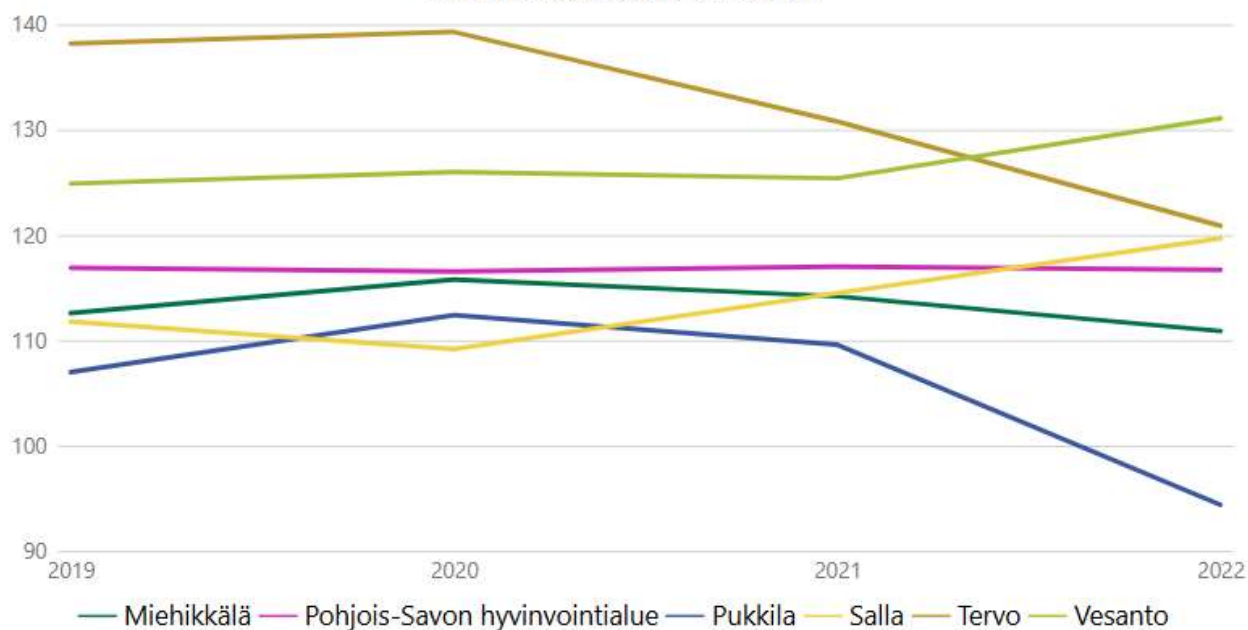
Lähde
Sotkanet

Tiedon ajankohta:
2024

Uusin arvo (Oma kunta)
4,70

Yksikkö
%

Sairastavuusindeksi, ikävakioitu

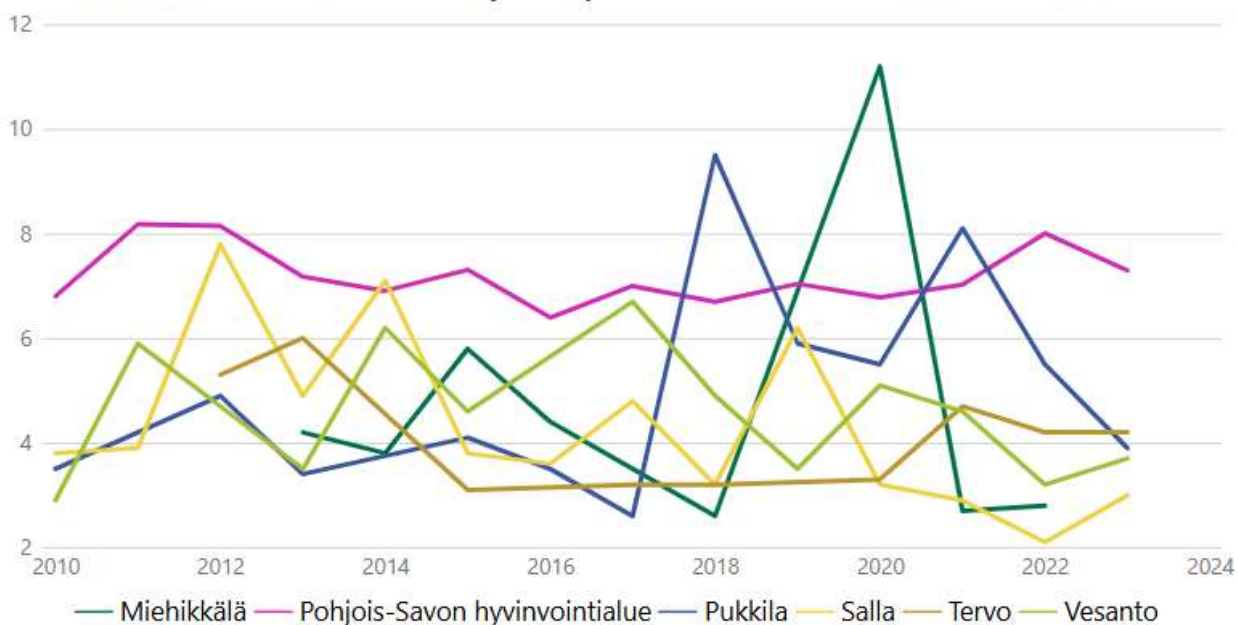
Lähde
Sotkanet

Tiedon ajankohta:
2022

Uusin arvo (Oma kunta)
131,10

Yksikkö
indeksi

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

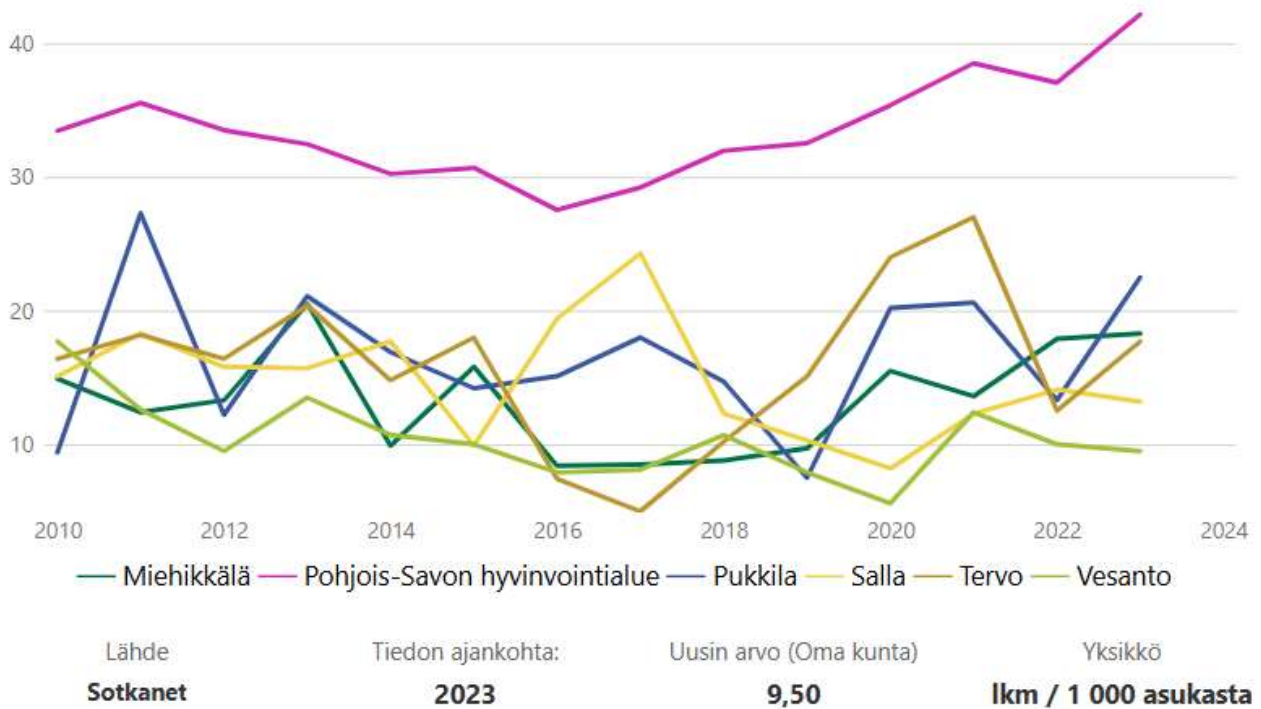
Lähde
Sotkanet

Tiedon ajankohta:
2023

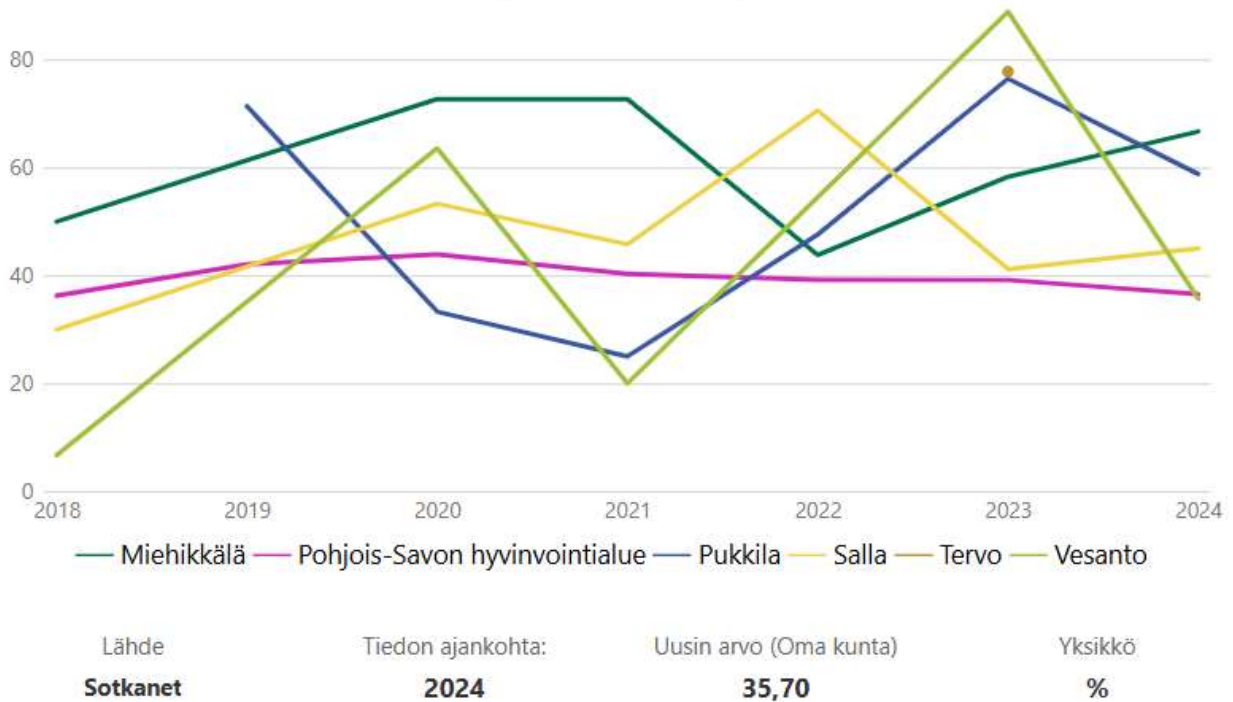
Uusin arvo (Oma kunta)
3,70

Yksikkö
lkm / 1 000 asukasta

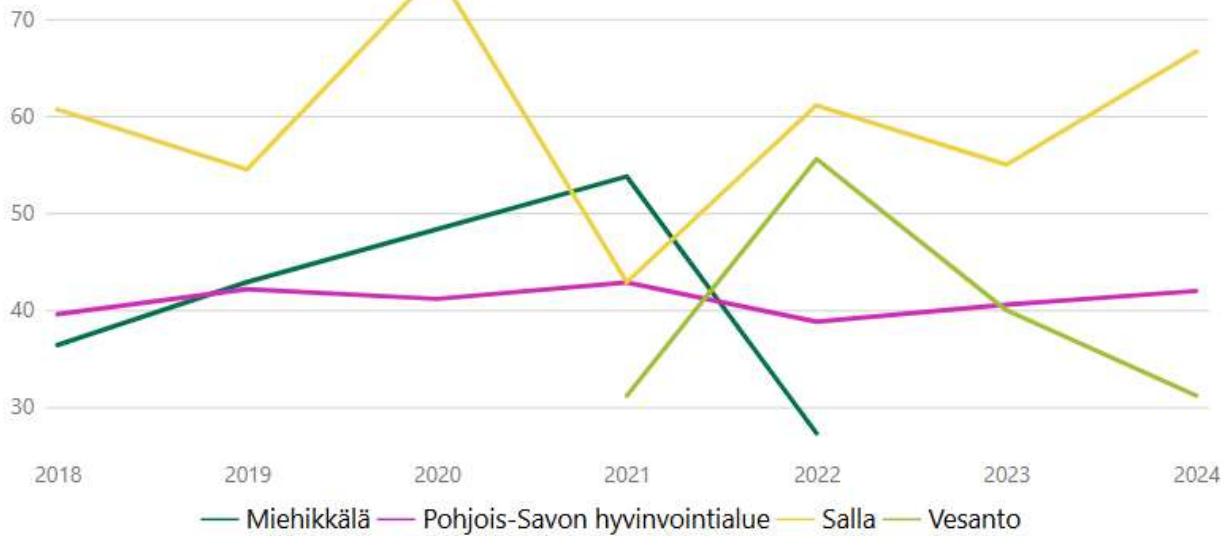
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

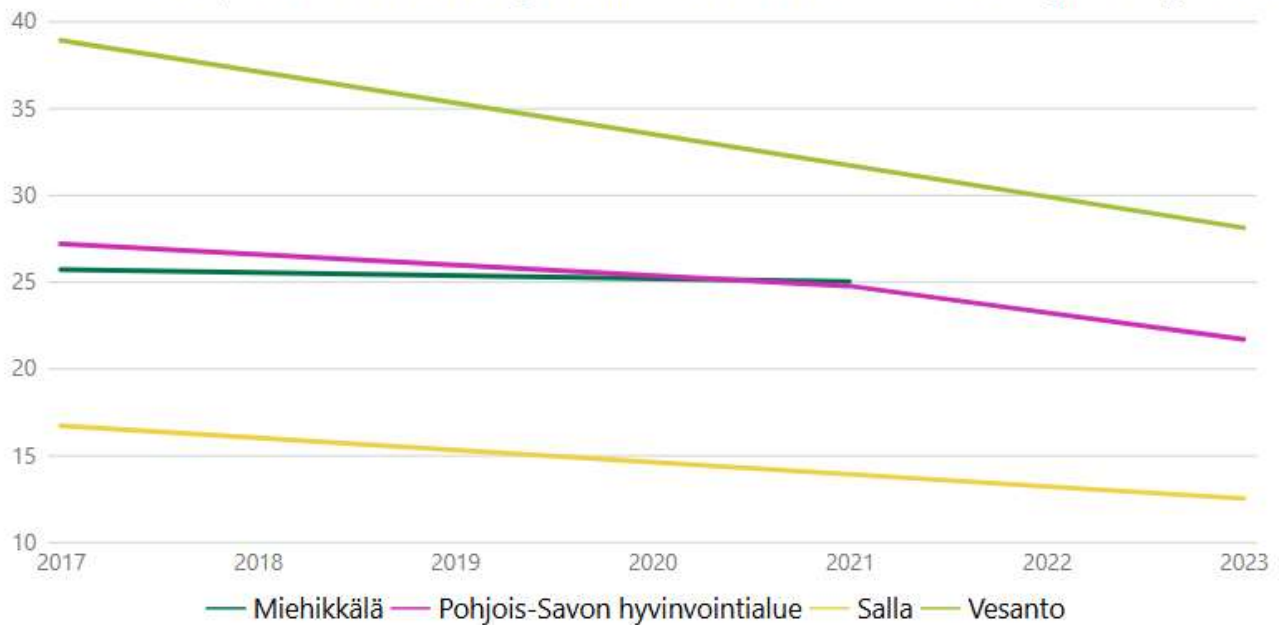
Lähde
Sotkanet

Tiedon ajankohta:
2024

Uusin arvo (Oma kunta)
31,20

Yksikkö
%

Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. lk oppilaista

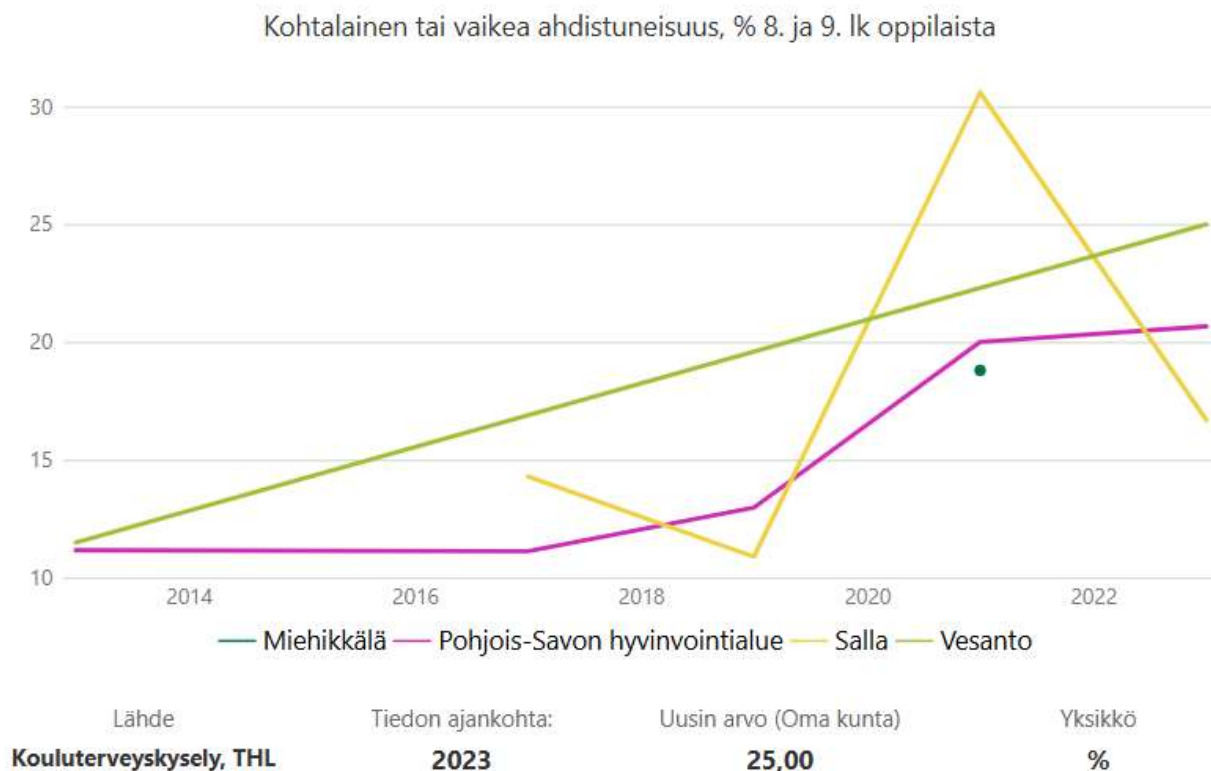
Lähde

Kouluterveyskysely, THL

Tiedon ajankohta:
2023

Uusin arvo (Oma kunta)
28,10

Yksikkö
%

Koontia hyvinvointikertomuksen indikaattoreista

Nuorisotilastoissa syrjäytymisriskissä olevien lukumäärä 15-28-vuotiaissa vuonna 2023 oli Vesannolla 30, joka on 17% vastaavan ikäisten lukumäärästä, joka on seitsemänneksi eniten Pohjois- Savossa. Syrjäytymisriskissä olevat eivät ole työelämässä, koulussa tai asepalveluksessa, eli ovat eläkeläisiä, työttömiä tai muusta syystä työvoiman ulkopuolella. Vaikeasti työllistyvien määrä oli Vesannolla samaa luokkaa, kuin Pohjois- Savossa keskimäärin. Sairastavuusindeksiluku on vuodelta 2022, mutta ikävakioituna kertoo, että Vesannolla ollaan kaikissa ikäluokissa selvästi sairaampia kuin Pohjois- Savossa keskimäärin.

Vesanto on turvallinen paikka asua poliisin tietoon tulleiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten sekä omaisuusrikosten näkökulmasta. Lasten ja nuorten Move- mittaustulokset olivat vuonna 2024 hyvällä tasolla ja lasten ja nuorten määrä, joilla on heikko fyysinen toimintakyky, väheni sekä 5. luokkalaisissa että 8. luokkalaisissa.

Mielen hyvinvoinnin näkökulmasta on huolestuttavaa, että 8. ja 9.lk:n oppilaista vain alle kolmannes oli kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana. Sananaikaisesti neljännes vastaavasta ikäluokasta oli kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta.

Hyvinvointikyselyt

Vesannolla on teetetty oma koetun hyvinvoinnin kysely jo kolmatta kertaa. Vesannon kuntalaisista on vaikea saada indikaattoreihin perustuvaa hyvinvointitietoa pienistä vastaajamääristä johtuen. Tieto kuntalaisten koetusta hyvinvoinnista on todella tärkeää kokonaiskuvan muodostamiseksi sekä palveluiden kehittämiseksi ja kunnan oma hyvinvointikysely vastaa tähän tarpeeseen hyvin. Vuoden 2024 lopussa toteutettiin myös hyvinvointialueen hyvinvointikysely sekä päihdetilannekysely ja niiden tuloksia voimme hyödyntää kunnan hyvinvointiraportissa.

Alueellinen hyvinvointikysely

Pohjois- Savon hyvinvointialueen hyte- tiimi toteutti vuoden 2024 loppupuolella Pohjois- Savon alueellisen hyvinvointikyselyn. Kysely on kolmas, edelliset kyselyt on toteutettu vuosina 2019 ja 2021. Kunnan oma hyte- työ on viestinyt kyselystä kuntalaisille somessa ja kunnan verkkosivuilla. Vesannolta vastauksia saatiin tähän alueelliseen hyvinvointikyselyyn 81 kappaletta vastaajien määrän ollen mukavasti kasvussa (2019: 39, 2021: 64). Kyselyssä arvioitiin tyytyväisyyttä teemoihin asteikolla 1-10. Seuraavassa kyselystä käydään läpi pääkohtia. Sulkeista löytyy tilanteen kehitys 2019- 2021- 2024 asteikolla 1-10.

Kyselyyn vastanneista tyytyväisyys omaan terveydentilaan oli samalla tasolla edelliseen kyselyyn verrattuna (7,33- 7,0- 7,04), omaan terveydentilaan oltiin kohtalaisen tyytyväisiä ja kyky voittaa eteen tulevia vaikeuksia arvioitiin pääosin hyväksi (7,92- 7,48- 7,51). Vastaajat olivat tyytyväisiä asunoloihinsa (8,53- 8,13- 8,4) ja uskoivat päivittäiseen pärjäämiseensä (8,46- 8,22- 8,14). Perhe ja läheiset (9,15- 8,45- 8,74) koettiin todella tärkeiksi ja luotettavat ystävät kohtalaisen tärkeiksi (7,77- 6,31- 7,46) oman hyvinvoinnin kannalta. Yleisen taloudellisen tilanteen kiristyminen näkyi kyselyyn vastanneiden vastauksissa ja tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen oli laskussa (7,15- 6,95- 6,83). Itsetunto oli hivenen paremmalla tasolla aikaisempaan verraten (7,67- 7,34- 7,8). Kokonaisuutena tyytyväisyys elämään on pysynyt hyvällä tasolla (8,21- 7,84- 7,95). Vastaajista yksinäisiksi itsensä kokivat joskus 29,6%, melko usein 13,6% ja jatkuvasti 3,7%. Edellä mainituissa teemoissa Vesannon vastaukset ovat Pohjois- Savon keskitasoa.

Luottamus poliittisiin päätöksentekijöihin oli Vesannolla kasvussa (5,82- 5,25- 6,25) ja samalla selvästi korkeinta Pohjois- Savossa. Mahdollisuudet vaikuttaa itseä koskeviin asioihin asuinseudulla olivat myös nousussa (5,72- 4,92- 5,69), sekin selvästi korkeammalla tasolla kuin Pohjois- Savossa muu- toin. Kyselyssä selvitettiin myös vastaajien kokemusta siitä, voiko asuinseutu tarjota mahdollisuuksia hyvään elämään tulevaisuudessa. Vesannolla uskoa tulevaisuuteen oli hieman enemmän kuin Pohjois- Savossa keskimäärin. Jokapäiväisten palvelujen saavutettavuuteen tyytyväisyys on hienoisessa laskussa (7,85- 7,48- 7,33). Asuinalue koettiin turvalliseksi turvallisuuden tunteen ollessa Pohjois- Savon keskitasoa parempi.

Alueellinen päihdetilannekysely

Pohjois-Savossa toteutettiin vuoden 2024 lopussa alueellinen päihdetilannekysely, johon vastasi 41 aikuista ja 69 alaikäistä. Kohderyhmille oli omat kyselynsä. Vesannon vastauksia on verrattu Pohjois- Savon tilanteeseen.

Nuoret

Useimmat kyselyyn vastanneet nuoret olivat sitä mieltä, että Vesannolla ei käytetä liikaa alkoholia, tupakkatuotteita, huumeita tai impattavia aineita. Myöskään rahapelejä ei pelata valtaosan mielestä liikaa. 25% (51%) vastaajista oli nähnyt viimeisen 12kk:n aikana alaikäisten alkoholin käyttöä, 20,3% (60,4%) tupakointia, 8,7% (50,8%) nuuskaa, 10,3% (56,3%) nikotiinipussien käyttöä, 33% (65%) sähkösavukkeita ja alle 3% (15%) huumausaineita tai impattavia aineita. Päihteiden välittämistä oli Vesannon nuoret havainneet selvästi vähemmän, kuin Pohjois- Savossa keskimäärin. Valitettavasti lähes 3% oli nähnyt huumeiden välittämistä Vesannolla. 10 vastanneista on pelännyt kävellä kadulla, jos vastaan on tullut päihtynyt. Nuorilta kysyttiin, ovatko he olleet huolissaan läheisen ihmisen päihteiden käytöstä viimeisen vuoden aikana. Alkoholiin liittyen huolissaan oli ollut 3% (10%), tupakkatuotteisiin liittyen 12% (12%) ja huumausaineisiin liittyen 3% (3%).

Kyselyssä kartoitettiin, onko koulun tai kodin aikuiset kysyneet nuorilta päihteiden käytöstä. Koulussa 60%:lta (51%) oli kysytty päihteiden käytöstä, mutta kodeissa vai 23%:lta (43%). Kolmannes nuorista tiesi, mistä saada apua tai tukea päihteiden käyttöön tai rahapelaamiseen, Valitettavasti saman verran vastaajista ei tiennyt, mistä tukea saisi. Nuorilta kysyttiin, mitä pitäisi tehdä, että nuoret eivät kokeilisi tai alkaisi käyttää päihteitä. Kehittämisen kohteiksi nousi päihdekasvatuksen lisääminen, paremmat mielenterveyspalvelut, enemmän mielekästä vapaa- ajan tekemistä, päihteiden saatavuuden vaikeuttaminen, valvonnan lisääminen. Lisäksi toivottiin, että vanhemmat pitäisivät paremmin kiinni kotisäännöistä ja että aikuiset eivät olisi ilkeitä lapsille.

Nuorten näkökulmasta päihteiden käyttö on selvästi vähäisempää Vesannolla kuin Pohjois-Savossa. Huolenaiheitakin esille nousee mm. huumausaineiden kohdalla. Lasten esille nostamat toimenpiteet ovat osittain otettavissa käyttöön suoraan kunnan toiminnoissa sekä viestinnässä ja ne otetaan huomioon hyte- suunnitelmaa tehtäessä.

Aikuiset

Aikuisilta kysyttäessä ovatko he havainneet alaikäisten käyttävä eri päihteitä vastaukset olivat: alkoholi 42% (59%), tupakka 61% (79%), nuuska 27% (55%), nikotiinipusseja 39% (60%), sähkösavukkeita 40% (71%), imppaamista 5% (8%), kannabis 10% (19%), muut huumeet 8% (15%), lääkkeiden väärinkäyttöä 10% (14%). Päihteiden välittämistä oli havaittu Vesannolla vähemmän kuin Pohjois-Savossa keskimäärin.

Aikuisten mielestä kunnassa käytetään liikaa alkoholia 51% (48%), tupakkatuotteita 63% (56%), huumausaineita 28% (46%). Aikuisista 15% (23%) on pelännyt viimeisen vuoden aikana kadulla kohtaamaansa päihtynyttä. Aikuiset vastaajat ovat olleet huolissaan läheisen alkoholinkäytöstä 54% (39%), tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä 34% (30%), huumausaineet 22% (12%), lääkkeiden väärinkäytöstä 23% (10%). Omasta päihteiden käytöstä oli huolissaan; alkoholi 15% (7%), tupakka 10% (10%), huumausaineet 2% (1%), lääkkeiden väärinkäytöstä 5% (1%) vastaajista.

Aikuiset vastaajat olivat havainneet selvästi enemmän alaikäisten päihteidenkäyttöä nuoriin verrattuna. Päihteisiin suhtauduttiin kielteisesti. Vaikka päihteitä oli Vesannolla näkyvillä selvästi Pohjois-Savoa vähemmän, oli huoli läheisen tai omasta päihteiden käytöstä oli suurempaa kuin Pohjois-Savossa.

Vesannon kunnan hyvinvointikysely

Vesannolla toteutettiin kolmatta kertaa kokemuksellinen hyvinvointikysely kunnan aikuisväestölle. Saamme kouluterveyskyselyn kautta tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Aikuisväestöstä vastaavaa tietoa ei ole suoraan saatavilla, joten sitä varten kunnassa kehitettiin oma kyselylomake. Kyselyn tarkoitus on kartoittaa kuntalaisten aikuisten hyvinvointia neljän eri osa-alueen kautta: asuminen ja palvelut, työ arki ja vapaa- aika, terveys sekä perhe ja läheiset. Lisäksi kyselyssä kerätään taustatietoja vastaajista, joita voidaan hyödyntää tuloksia analysoitaessa. Kysymykset tuovat hyvinvoinnin tilan lisäksi tietoa mm. asumiseen ja viestintään liittyen. Kyselyssä kerätään myös toiveita hyvinvointipalveluiden järjestämiseen. Kyselyä on verrattu kahteen edelliseen suluissa prosenttiosuuksina (2023, 2024)

Vastauksia kerättiin sähköisellä Webropol- kyselyllä sekä paperisilla lomakkeilla, joita oli saatavilla kirjastolla. Kyselyyn vastasi 116 kuntalaista (137, 108), joista 67% oli alle 65- vuotiaita ja 33% yli 65- vuotiaita. 69% vastaajista oli naisia. 92% (96%, 92%) vastaajista oli tyytyväisiä asumiseensa ja 87% (90%, 92%) myös asuinympäristöönsä. Kunnan palveluihin oltiin pääosin tyytyväisiä, kun taas hva:n palveluita oli 58%:n mielestä liian vähän tai niitä oli vaikea saada. Vastaajien työ- ja rahatilanne oli pääosin hyvä. 8%:lla (7%, 8%) vastaajista rahat eivät riitä arjen kuluihin. Vapaa-ajalla mielekästä tekemistä ei ollut 8%:lla (3%, 10%) vastaajista. Osallisuuden kokemusta kartoittavassa kysymyksessä kartoitettiin vastaajien kuulumista itselle tärkeään ryhmään. 64% (69%, 58%) vastaajista koki kuuluvansa yhteisöön, jolla oli heille merkitystä. 22% (21%, 27%) ei kokenut kuuluvansa merkitykselliseen yhteisöön ja 14% (10%, 15%) koki olevansa kaiken ulkopuolella. Yksinäiseksi itsensä koki 13% (15%, 18%) vastaajista ja täysin hylätyksi 2,6% (0,7%, 6%) vastaajista.

14% (18%, 18%) vastaajista koki fyysisen terveytensä melko huonoksi ja 1% (0%, 4,6%) erittäin huonoksi. Eniten fyysistä terveyttä heikensivät perussairauden, kipu ja heikko fyysinen kunto. Fyysisen terveyden heikoksi kokevat olivat pääosin alle 65- vuotiaita ja heillä syynä heikkoon fyysiseen terveyteen korostui heikko fyysinen kunto perussairauksien ja kivun ohella. Mielenterveys koettiin pääosin hyvänä vastaajien joukossa. Haasteita mielenterveydessä koki 13% (13%, 11%). Tässäkin teemassa alle 65- vuotiailla oli eniten haasteita. Haasteita nukkumisessa, elämästä nauttimisessa ja tulevaisuuden toiveissa oli eniten alle 65- vuotiaiden ikäryhmässä.